

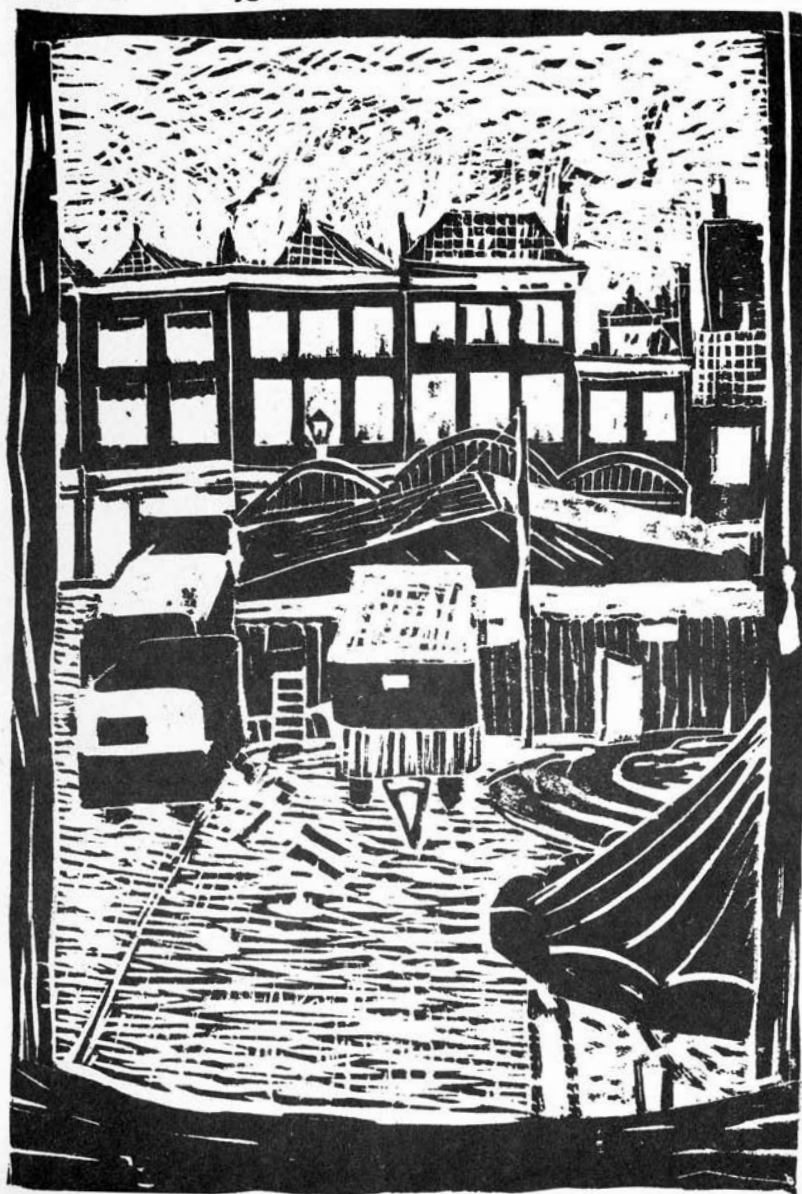
oud-gorcum varia

tijdschrift van de historische vereniging „oud-gorcum”

1990 - 3

jg 6

nummer 19

HISTORISCHE VERENIGING " OUD-GORCUM "

Opgericht 20 augustus 1909

- ereleden : G. Nieuwenhuis(1985)
C.de Ruiter(1989)
- secretariaat/verzending : Vlietlaan 14
Oud-Gorcum Varia 4205 AR GORINCHEM
tel.01830-22398
- bestuur : H.C.P.Bloembergen, voorz.
W.Kreukniet-den Hertog, secr.
H.Blom, penningmeester
A.J.Busch
G.de Groot
W.A.v.d.Hoff
H.A.de Kok
drs. H.M. den Uyl
C.A.de Vries-Adriaans
- contributie : De contributie bedraagt f.20,=
per jaar, over te maken op
rek.nr.47.22.64.761 van de
Amrobank te Gorinchem(post-
banknr.van de bank 2900)of
op postbanknr.5593243 t.n.v.
de penningm.van "Oud-Gorcum",
: Kl.Haarsekade 59 te Gorinchem.
- redactie Oud-Gorcum Varia : B. van Beuzekom
drs.H.M. den Uyl
- redactieadres : Van Hogendorpweg 145
4204 XR GORINCHEM
tel.01830-20167

omslag:

Kermis te Gorinchem.

Gezicht op de Grote markt met de poffertjeskraam van
Visser en de zweefmolen op een zondagmiddag.

(linoleumsnede H.M. den Uyl, november 1956)

HET ARKELSE KASTEEL IN HET WIJDSCHILD BIJ GORINCHEM

Dr.Ir. M.J. Waale

=====

Over dit kasteel dat in 1412 met de grond gelijk gemaakt werd en waarvan alle sporen moesten worden uitgewist, staat in de kronieken uit die tijd alleen vermeld dat het de sterkste burcht was aan de rivieren beneden Keulen. Ook de Gorcumse kroniekschrijver uit de tweede helft van de 15e eeuw, Theodoricus Pauli vertelt alleen maar dat het een 'keizerlijke burcht' was en 'ongekend in het land'. Later, als hij schrijft over de vernietiging van het kasteel, vertelt hij over torens, muren, grachten en een 'zaal'.

De Gorcumse geschiedschrijvers Aart Kemp en Abraham Kemp uit de 17e eeuw, die ook een kroniek van Aart's grootvader van ca. 1520 in hun werken opnamen, en Cornelis van Zomeren uit het begin van de 18e eeuw en ook Van Goch in 1898, zijn veel uitvoeriger over de burcht, maar hoe betrouwbaar zijn die verhalen, waarvan het oudste op zijn vroegst van 1520 kan zijn, d.w.z. meer dan een eeuw na de verwoesting van het kasteel geschreven?

De Arkelse archieven zijn er niet meer, maar omdat het kasteel van 1407 tot aan zijn einde in 1412 in handen was van de graaf van Holland, zijn er in het Algemeen Rijks Archief in Den Haag rekeningen bewaard gebleven met gegevens over het kasteel. Uit die vermeldingen, samen met gegevens uit twee oude landkaarten en van enkele vondsten van funderingen en kloostermoppen blijkt het mogelijk zich een idee te vormen over de ligging en architectuur van de burcht. De bouwperiode van het kasteel is af te leiden uit de ontwikkeling van Gorinchem onder de Arkels. Daarom worden hier allereerst de ontwikkeling van Gorinchem besproken, daarna de bouwperiode en de ligging van het kasteel, vervolgens de architectuur ervan. Besloten wordt met een korte beschrijving over wie er op het kasteel woonden en op welke wijze.

DE ONTWIKKELING VAN GORCUM ONDER DE ARKELS TOT AAN CA.1400

Het is bekend dat de nederzetting Gorinchem oorspronkelijk aan de graven van Holland toebehoorde. Omstreeks 1160 schonk Graaf Floris III

Gorinchem en nog enige andere gebieden in het graafschap als vrij gebied, een allodium, als kindsdeel aan zijn broer Otto, die via zijn moeder Sophia van Benthem, in 1165 graaf van Benthem was geworden. Toen graaf Floris V in 1224 de tol vrijheid in Holland voor de inwoners van Gorinchem bevestigde, was Gorinchem nog steeds Benthem's gebied. Graaf Boudewijn van Benthem was ook vazal van de bisschop van Utrecht: hij was burggraaf van Utrecht. Boudewijn werd in 1248 opgevolgd door zijn zoon Otto IV, die zich meer en meer terugtrok op het graafschap Benthem. Dit waarschijnlijk omdat hij allerlei moeilijkheden met de bisschop van Utrecht had. Toen hij in 1267 zijn broer Egbert zijn kindsdeel moest geven, droeg hij zijn gebieden in Holland, Zeeland en Gelre aan hem over. In de overdrachtsakte worden allerlei gebieden genoemd maar **niet** Gorinchem. Dat was, waarschijnlijk kort voor die tijd, omstreeks 1265, over gegaan naar de heren van Arkel. Dit was of wel Jan I van Arkel, of zijn zoon Jan II die tussen 1264 en 1269 heer van Arkel werd.

Gorcum was toen nog een kleine nederzetting, waarschijnlijk gesticht rond 1000 bij het begin van de ontginningen in dit gebied. De Linge liep in die tijd door de Betuwe westwaarts tot aan Spijk, waarna zij met een ruime bocht zuidwaarts boog en ca. 1 km ten oosten van Gorinchem in de Merwede stroomde. Dit was de Halve of Dove Linge. Vanaf Spijk - Arkel was er voor 1000 ook een zijtak, waarbij de Zederik zich voegde, en ten westen van Gorinchem, bij Schelluinen, in de Merwede stroomde. Gorinchem is ontstaan in de delta tussen die twee rivierarmen: het Twyscilt, waarbij twy of twi = tweesprong. Omdat omstreeks 900 de water-afvoer via de Linge voor een deel werd overgenomen door de Waal en de Lek, was de westelijke tak van de Linge omstreeks 1000 aan het verzanden.

Toen Jan van Arkel Gorinchem, als allodiaal gebied, in bezit kreeg, begon hij Gorinchem als voornaamste plaats van het Land van Arkel te zien. Gorinchem werd daarom nu belangrijker. Bovendien werd het gebied veiliger tegen wateroverlast door bedijking van de Alblasserwaard vanaf 1277 en de Vijfherenlanden vanaf 1284. Toen werd waarschijnlijk ook de Lingsesdijk langs de Halve Linge aangelegd.

Zo omstreeks 1300 is men begonnen Gorcum te voorzien van een stadswal en een gracht. De oostelijke gracht, langs de Langedijk en Kortendijk, liep uit in een haven met de Merwede. Daarna, omstreeks 1350, wilde men een stadsmuur maken. Men besloot om naar het oosten meer ruimte te creëren en men bouwde toen een nieuwe muur met gracht, meer

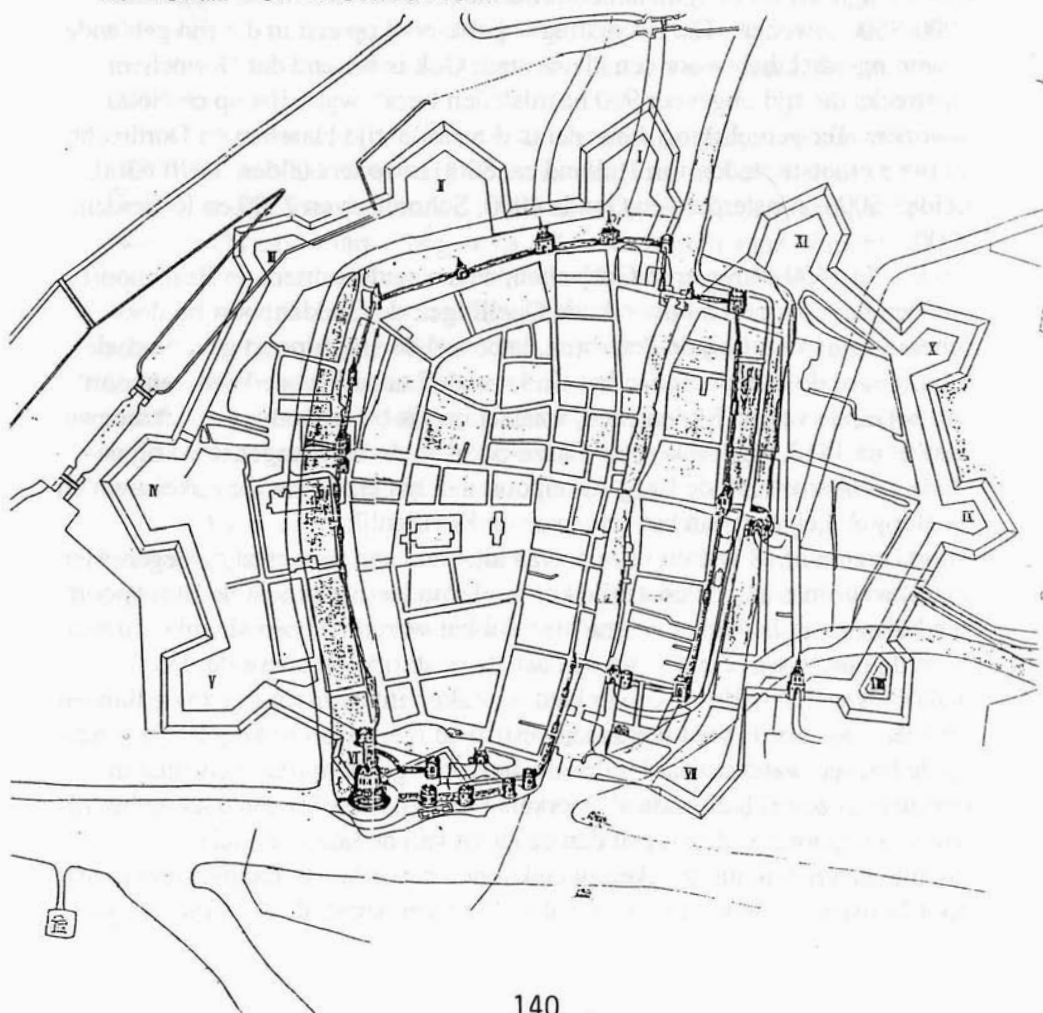
naar het oosten op een stuk opgehoogde grond: het gebied 'over de Haven'. De oude stadsgracht werd nu verbonden met de Linge bij Arkel. Die stroom, die toen dwars door de stad liep, werd toen de voornaamste tak van de Linge. Na 1350/70 verzandde de Halve Linge geleidelijk. De stad kreeg toen de vorm, zoals door Jacob van Deventer getekend in 1550. De tekening geeft de toestand rond 1400 redelijk weer omdat er tot aan ca. 1600 geen verdere stadsuitbreidingen waren. Alleen de burcht aan de zuidzijde van de stad is van later datum dan 1412. De stadsgrens aan de zuidzijde liep omstreeks 1400 via de Bornsteeg, Molenstraat en Revetsteeg, toen ook Krijtstraat geheten. De stad was ongeveer 27 ha groot, had een ringmuur van ca. 2000 meter lengte en was vrij dicht bebouwd met een bevolking van ongeveer 3000-3500 inwoners. Deze schatting is gebaseerd op een in die tijd geldende bewonings-dichtheid voor een kleine stad. Ook is bekend dat Gorinchem omstreeks die tijd ongeveer 900 haardsteden bezat, wat wijst op ca. 3600 inwoners. Ter vergelijking diene dat in diezelfde tijd Haarlem en Dordrecht, de twee grootste steden van Holland ca. 8000 inwoners telden, Delft 6300, Leiden 5000, Amsterdam en Gouda 4000, Schoonhoven 2500 en Rotterdam 2000.

In 1400 waren er in Gorinchem zeven stadspoorten: de Burchpoort met een buitenpoort en bolwerk: de Quellinge,; de Goddenpoort bij de schepstimmerwerf bij de Peterbrug, later wel de Hoofdpoot genoemd; de Leypoort of de Blaupoort aan het eind van de Langedijk; de Wolferenpoort aan het einde van de Molenstraat, waarschijnlijk bij de bouw van het nieuwe kasteel na 1412, afgebroken; de Canse-poort in de Westwagenstraat bij de Oude Lombardstraat; de Laag Arkelpoort aan het einde van de Arkelstraat en de Hoog Arkelpoort aan het einde van de Kortendijk.

Voorts waren er 18 waltorens, waarvan alleen al aan de westzijde negen. Het aantal waltorens aan de oostzijde kon veel minder zijn omdat de Burchpoort een buitenpoort had en er de grachten dubbel waren met een singel er tussen en er de burcht was die de stad ook aan de oostzijde beschermde. De waltorens waren half rond of vierkant en staken uit de muur om zo de flanken - muren - tot aan de voet te kunnen bestrijken met pijlen of kogels. De torens op de hoeken waren zwaarder dan die halverwege de muren. Er waren in Gorinchem zowel halfronde als vierkante torens, die voor een deel verhuurd waren aan poorters. Ze kregen dan de naam van de huurder. Acht torennamen heb ik uit de rekeningen kunnen achterhalen: Dumenstein in het noord-oosten bij de Korenbrug en al in 1381 genoemd; de Robertstoren in

Bastions:

I: Molenbolwerk	XI: Roeienburg, Revolutie- of Galg-bolwerk
II: Arkel- of Schelluinenbolwerk	
III: Hoogbloklandbolwerk; vergraven	
IV: Kerkhofbolwerk	
V: Wolpherenburg of Moestuinbolwerk	
VI: Sandenburg of Pelmolenbolwerk	
VII: Altena, Stuivezand of Runmolenbolwerk	
VIII: Dalembolwerk	
IX: Lijnbaanbolwerk	
X: Kekum- of Kleinbolwerk	

het zuid-oosten; de Gevangentoren bij de rivier-haven, het 'Hoofd'. Misschien is deze toren pas gebouwd in 1412-16. Hiervoor was er een Gevangen-Poort in de Hoge Torenstraat; de Verbanentoren volgende op de Wolferenpoort in het zuiden; de Verboudentoren volgend na de Verbanentoren; de Scuttoren bij de Cansepoort; de Quekelentoren en de Begijnentoren.

De stadsmuren zullen van bakstenen gebouwd zijn, 6-10 m hoog en 1-2 m dik. Soms waren de muren minder dik, maar dan uitgevoerd met steunberen en gemetselde bogen. Op die bogen was het dan toch mogelijk een 1-2 m brede weergang te maken. Omstreeks 1400 werden de bogen opgevuld met aarde om het effect van vuurgeschut te verminderen (zoals bekend voor Loevestein). De weergang was soms overdekt met een houten afdak en voorzien van kantelen of gaten die afgesloten konden worden met houten luiken. De stadspoorten waren rond 1400 nog van het eenvoudige rechthoekige type, met een rieten dak en soms kleine halfronde torentjes op de hoeken, de 'spietorens' of 'Arkels'. Die spietorens waren van boven open; pas omstreeks 1500 kwam er een dak op.

Meestal pas na 1400 werden poorten gebouwd, geflankeerd door twee torens. Daartussen, boven de doorgang, was dan een wachtlokaal. De doorgang van de stadspoorten was meestal 3-4 m breed. De poorten waren 8-11 m diep en aan de veldzijde gesloten met twee zware deuren.

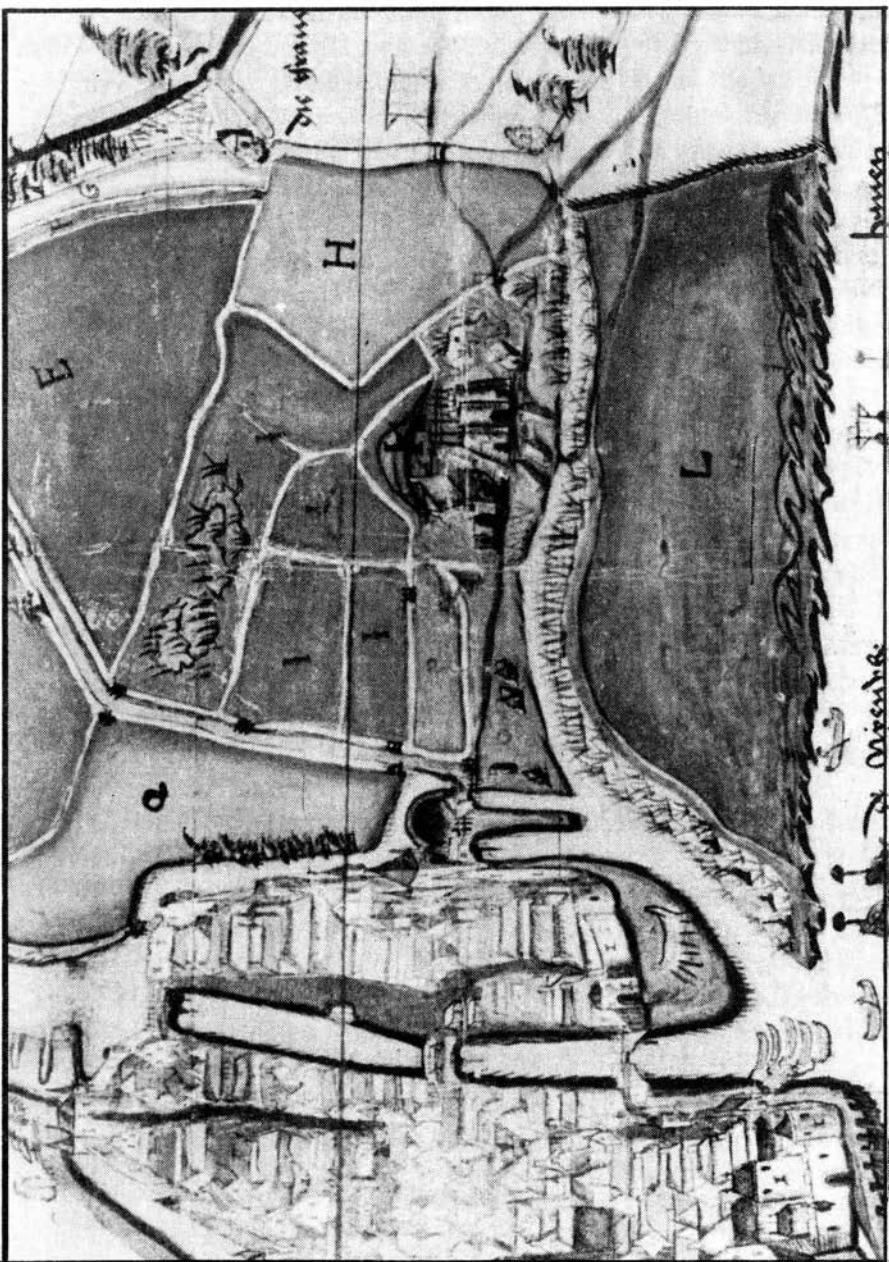
De stadsmuur was omgeven door stadsgrachten die in verbinding stonden met stromend water: de Linge en de Merwede. Bij de Wolferenpoort was een sluis die de gracht met het buitenwater verbond. Over de grachten waren ophaalbruggen.

Met deze verdedigingswerken was Gorinchem een zeer sterke vesting, die ook kennelijk goed onderhouden was, want in 1402 kon zij een beleg van ongeveer 6000 man, dat twaalf weken duurde, doorstaan. De stad zelf had waarschijnlijk niet meer dan 2000 verdedigers. De stad had een busmeester in dienst die verantwoordelijk was voor de grote en kleine steenbussen, de loodbussen (handbussen met een kaliber tot aan 3 cm), kruik, kogels, kruisbogen met hun bouten en de pijlen voor de handbogen.

DE ARKELSE BURCHT

We weten dat de burcht ná 1265/67, toen Gorinchem in het bezit gekomen was van Jan van Arkel, gebouwd werd en vóór 1290 klaar was. Toen droeg Jan II van Arkel de burcht namelijk op aan graaf Floris V. Rekening houdende met de bouwtijd en het feit dat voor de bouw van z'n burcht verlof nodig was van de graaf en daarom spoedig na het gereedkomen aan de graaf moest worden opgedragen, zal de bouw waarschijnlijk in de late tachtiger jaren van de 13e eeuw hebben plaats gevonden. Toen was het gebied ten oosten van de stad, na de aanleg van de Diefdijk en Lingsesdijk, veiliger geworden. In die zelfde tijd bouwde Aleid van Henegouwen, de moeder van Floris V, het 'Huis Riviere' bij Vlaardingen, de heer van Teylingen zijn ronde waterkasteel, gereed in 1276 en graaf Floris V het Muiderslot, gereed in 1280 en het kasteel Middelburg bij Alkmaar en het kasteel Medemblik, beide in 1287 klaar.

Over de juiste plaats van de burcht wordt in de bronnen slechts vermeld dat de burcht op korte afstand ten oosten van Gorinchem lag. Dat betekent in het Wijdschild. Dat gebied was in het zuiden niet bedijkt, open naar de Merwede, en daarom moerassig met enkele hogere gronden. Op één van deze hoogten zal Arkel de burcht gebouwd hebben. Bezien we een kaart van Pieter Sluyter van 1553, dan valt op dat op ca. 600 m ten oosten van de Burchpoort een waterloop te zien is, halfrond of rechthoekig, die afwijkt van de andere waterlopen die recht zijn. Op latere kaarten is die halfronde loop niet meer te vinden. In 1553 schermt die waterloop steenovens af. Mijn aanname is dat die steenovens, in dit nog onbedijkte gebied, gebouwd werden op de fundamenteën van de burcht. Van de Quellinge liep er een wegje naar de steenovens toe. Bij de aanleg van fortificaties in 1815 werd een deel van een fundering gevonden, gemaakt van kloostermoppen en met een dikte van 1,80 m. Deze werd toen op tekening gebracht en later door W.F.Emck op een kaart van Gorinchem ingetekend. Toen ik de coördinaten en de afstanden, door Emck gegeven, op de kaart van Sluyter uitzette, kwam ik uit op het wegje naar de steenovens, juist binnen die halfronde waterloop. In 1977 zijn daar in de omgeving ook enkele losse kloostermoppen gevonden. Ik meen daarom dat de burcht op ca. 600 m van de Burchpoort lag, waar nu - juist - de 'Kasteelplaats' is. Voor deze afstand van 600 m pleit ook dat dan de burcht aan de oostzijde beschermd werd door de Halve Linge en dat, zoals dat in 1407/08 het geval was, bij een afstand van 600 m van de

Het Wijdschild volgens de kaart van landmeter Pieter Sluyter(1553).
(Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, cat.Hingman 2453).

stad, men elkaar geen schade kon doen door beschietingen met steenbussen of blijdes. De blijdes wierpen niet veel verder dan 300/350 m en de steenbussen hadden toen geen grotere effectieve afstand dan ongeveer 450 m.

De grootte van de burcht valt af te leiden uit de rekeningen van 1408/09 die vermelden dat om de buitenste gracht een aarden wal met een rijshouten wand werd aangebracht, gemaakt van wilgenhorden en poten en staken. Uit het aantal er van valt af te leiden dat, als de zelfde constructie werd toegepast als heel gedetailleerd werd aangegeven voor het beleg van Hagestein in 1405, de burcht met zijn binnenhof en buitenhof en gracht ongeveer 70 x 80 m groot moet zijn geweest. Dit klopt ruwweg met de afmetingen van de waterloop op de kaart van Sluyter en komt ongeveer overeen met de afmetingen van de andere in dezelfde tijd gebouwde kastelen.

Uit de kaart van Sluyter valt niet duidelijk op te maken of de waterloop, misschien een overblijfsel van de gracht van het kasteel, rond was of wel twee zijden van een rechthoek vormde. Gaat het hier dus om een ronde of vierkante waterburcht? Teylingen was een rond kasteel. Dit was echter wel het laatste van dit type dat gebouwd werd. De heer van Teylingen bouwde in 1276 eigenlijk een 'beetje ouderwets' kasteel. Het was namelijk vanaf omstreeks 1250 de mode om vierkante waterburchten te bouwen. Alhoewel ik meen uit de rekeningen te mogen afleiden dat de Arkelse burcht een vierkante waterburcht is geweest, is het in principe ook mogelijk dat Arkel, gedwongen door het terrein, een ronde of halfronde waterburcht gebouwd heeft.

Voorbeelden van een vierkante waterburcht zijn de kastelen Valckenstein bij Poortugaal op IJsselmonde, Middelburg bij Alkmaar en het Muiderslot.

Het kasteel Middelburg, dat mijns inziens een goed voorbeeld van een vierkant waterkasteel is en in dezelfde tijd als de Arkelse burcht gebouwd is, laat een 'Hoog Huis' als toren zien naast één of twee hoektorens. Het Hoge Huis is zo gebouwd dat het de ingang van het kasteel bestrijkt en beschermt. De woontoren mat 9 x 12 m en had twee meter dikke muren. De toren sprong uit de muur om flankerend vuur te kunnen geven. De ringmuur is hier massief, twee meter dik, zonder steunberen en bogen. De woontoren vormt een deel van de muur. Oorspronkelijk was de zaal op de eerste verdieping in de woontoren met daarboven de kamers. In een later stadium heeft men op de binnenhof een aparte zaal gebouwd.

Het alom bekende Muiderslot heeft vier hoektorens die uitspringen en een poorttoren. Ook hier ligt tegen de muur het 'Hoge Huis' met grote zaal en kamers boven de kelder en keuken. Op de muren is een weergang. Dit slot is echter van omstreeks 1370. Albrecht van Beieren bouwde het toen op de fundamenteën van het kasteel dat door Floris V gebouwd was, maar dat na zijn dood in 1296 door de bisschop van Utrecht verwoest was.

Wat is er nu bekend van Arkels burcht? Volgens de rekeningen was er een binnenhof met het 'Hoge Huis' of ook genoemd de 'Grote Toren'. Het huis was gebouwd op kruisgewelven en bevatte boven de kelders en keuken op de eerste verdieping een zaal. Boven de zaal was er een verdieping met drie kamers, fraai met wagenshot betimmerd. De zaal en de kamers waren door een stenen trap, waarschijnlijk in de muur uitgespaard, te bereiken. De zaal had een grote schouw met schoorsteen en ik vermoed dat ook de kamers een schouw hadden. Er was in de burcht een kapel; het is niet duidelijk of die kapel apart stond of ook in het Hoge Huis was opgenomen. Rond de burcht was een ringmuur die met het Hoge Huis een binnenhof omsloot. Die ringmuur had waarschijnlijk 1,8 m dikke fundamenteën, waarop wel een 1,5-1,8 m dikke muur zal zijn gebouwd. Naast het Hoge Huis of de Grote Toren zullen er waarschijnlijk twee hoektorens zijn geweest.

In de muur was een poorthuis, met riet gedekt, en met eiken poortdeuren. De poort zal van het eenvoudige vierkante type zijn geweest. Over de gracht was een ophaalbrug op houten jukken. Er was ook een klein uitvalspoortje aan de gracht.

De buitenhof was ook ommuurd; hoe dik die muur was en of zij massief was, is niet bekend. Op de buitenhof waren de houten dienstverblijven, voorraad-schuren, stallen, een rosmolen, hooiberg en misschien een kerk. Over de kerk wordt in de rekeningen niet gesproken, alleen Kemp en Van Goch vermelden dit. Kemp schrijft dat het Hoge Hof rondom zeven torens had en dat er een hoge en brede zaal en een kapel waren. Dan volgde er een middelste hof met vier zware torens. Om beide hoven was een gracht. Het voorhof of buitenhof had een grote en dikke singelmuur met veel torens en een grote voorpoort, die naar de weg naar Gorinchem leidde. In het midden van de voorhof stond een kerk met koor. Kastelen uit die tijd waren echter veel eenvoudiger en Arkel zal wel niet veel uitgebreider dan Floris V of zijn moeder gebouwd hebben. Wel is bekend dat om de binnenhof en buitenhof grachten liepen die via een sluis met het open water in verbinding stonden. Ook tussen de binnenhof en buitenhof was een

gracht. In de buitenhof was er naast de voorpoort nog een, wellicht kleinere, poort; er waren twee valbruggen. Wellicht waren er op de hoeken van de ringmuur vier torens. Maar alles over een middenhof, kerk en een burcht met een zeer groot aantal torens is speculatie.

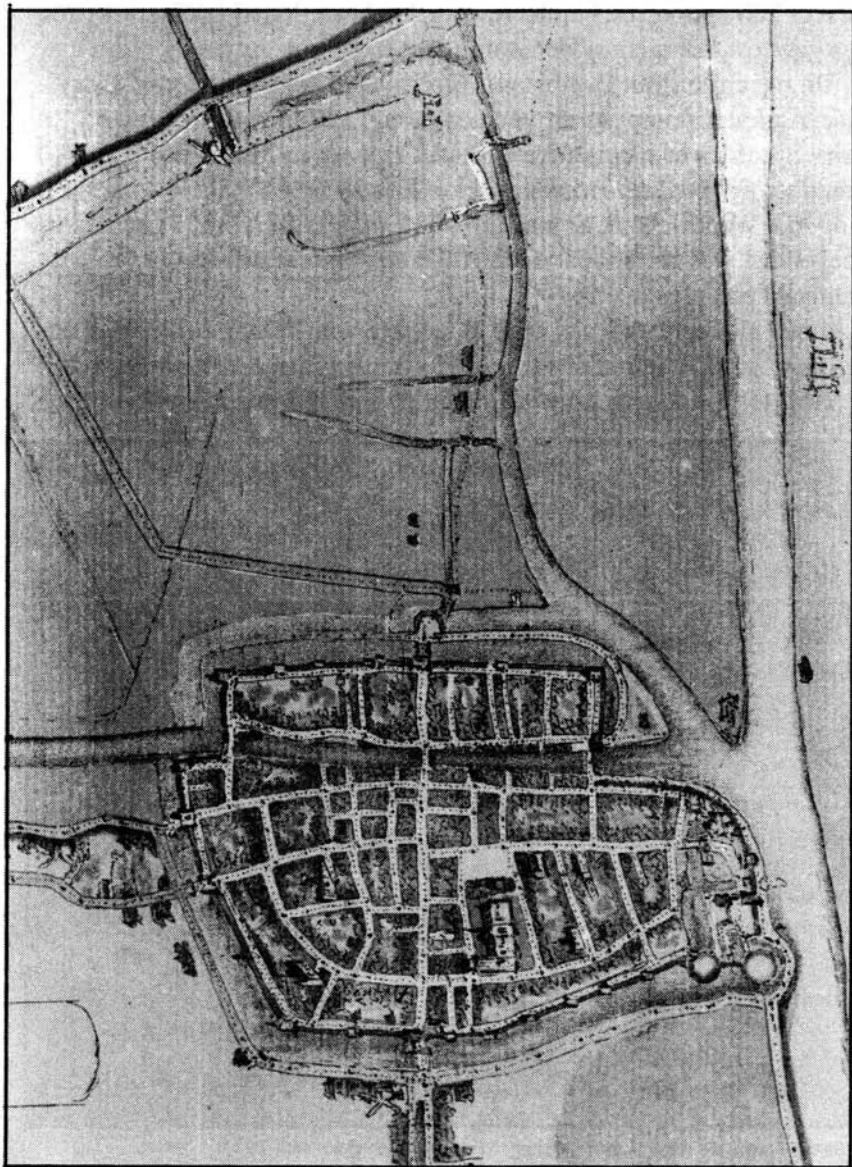
Men moet geen al te hoge dunk hebben van de poorten, gebouwen en muren. Poorten en torens waren met riet, soms rijshout, gedekt. Dit geldt waarschijnlijk ook voor het 'Hoge Huis'; over leien wordt nergens gesproken. De burcht had ook te leiden van hoge waterstanden van de Merwede. In 1408 kwam zo de buitenhof onder water te staan en ontstond er grote schade onder andere aan de molen en de voorraadschuren.

Het lijkt mij dat het kasteel er ongeveer uitzag als het kasteel Middelburg van graaf Floris V. De hoofdtoren of het 'Hoge Huis' stond dan aan de zuidwestzijde van de burcht en beschermde zo de poort van de binnenhof en de poort van de buitenhof, die naar de weg naar Gorinchem leidde. Voor die laatste poort werd in 1408 nog een buitenpoort met bolwerk gemaakt. Het was een voor die tijd heel sterk kasteel. Het weerstond het twaalf weken durende beleg in 1402 en de strijd in 1407/08.

Wie leefden er nu in het kasteel en hoe? Tot aan 1407 was het kasteel in het bezit van de Arkels. Of zij er veel gewoond hebben is niet bekend. De Arkels hadden immers ook een 'Hof' in Gorinchem, gelegen bij de Krijtstraat/Achter de Kerk. Voorts waren er twee huizen in Den Haag. Wél is bekend dat Otto van Arkel er in 1394, tijdens het beleg van het Huis Altena, Albrecht van Beieren tot gast had.

De zaal in het Hoge Huis diende als ontvangstzaal. De heer deed er ook zijn zaken af en hield er zijn feesten. De Arkels waren zeer rijk en hadden dan ook naast de graaf, als enige van de adel in Holland en Zeeland, een Heraut. In 1365/66 is er zelfs sprake van dat Otto van Arkel een eigen 'Wapenkoning' had, iemand die boven de herauten stond. Er waren ook pijpers en andere muzikanten in vaste dienst. De administratie werd gevormd door een tesorier en enkele klerken. Voor de goederen in Gelre, Zeeland en in het Land van Mechelen waren er rentmeesters, die aan de tesorier rapporteerden. Tijdens het bestuur van Otto van Arkel trad zijn priester van de kapel tevens op als notaris, die ook, in die enkele gevallen dat het nodig was, de latijnse oorkonden schreef. Hoe groot de totale hofhouding van de Arkels was, is niet bekend.

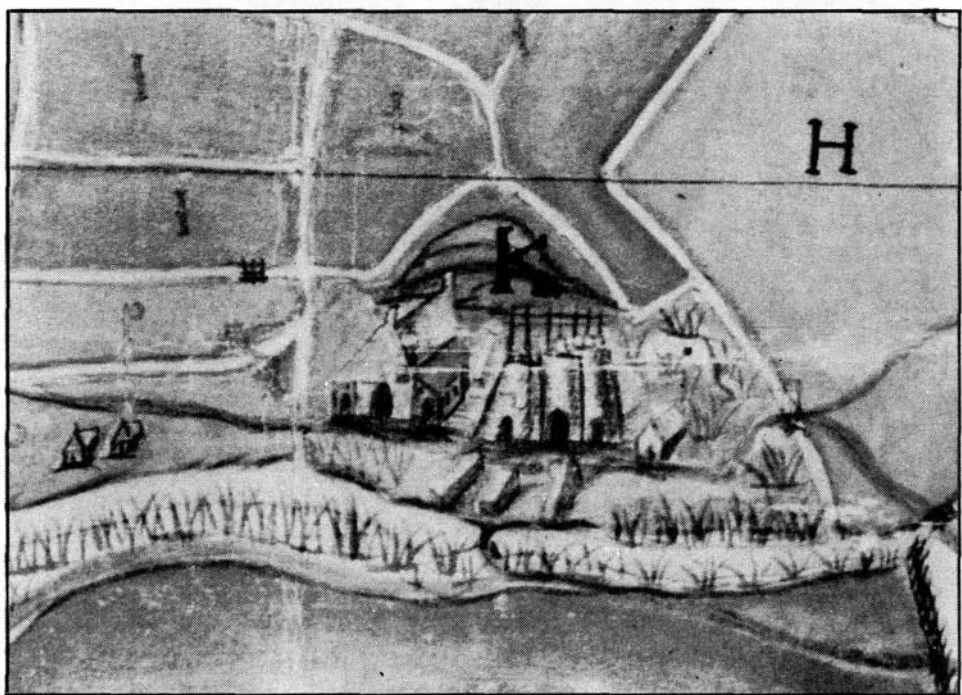
Wél is duidelijk hoeveel mensen er op het kasteel verbleven in de periode van 1407 tot 1412. Het kasteel werd toen bewoond door een

Het Widschild op de kaart van Jacob van Deventer naar opdracht van
Philips II (1558)
(Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage)

garnizoen van huursoldaten onder leiding van een kapitein, die tevens kastelein, dat is kasteelbewaarder, was. In tijden van gevaar was het garnizoen 140 tot 150 man sterk; samen met het dienstpersoneel zullen er dan ongeveer 200 man op de burcht gewoond hebben. Vanaf 1407 zijn er zes kasteleins geweest, die allen ridder waren en beroepssoldaat met de rang van kapitein. Dit waren Jan van Heemstede, Floris van Alkemade, Hendrik van Naaldwijk, Aart van Kamp, Arent van Leyenburg en Jan van Drongelen. Deze mensen leefden er niet in luxe en statie. Het waren beroepssoldaten, ingesloten door troepen van Arkel en Gelre. Er was alleen via de Merwede verbinding met Woudrichem. Er was in 1402 ? of in 1407 ? brand geweest in het kasteel en het was zo vies dat het in 1408 eerst moest worden schoongemaakt en gerepareerd.

Al met al moeten we ons geen al te grote voorstelling maken van de 'keizerlijkheid' van de burcht. Zo waren de kastelen rond 1400 nu eenmaal niet. De 'Hof' te Gorinchem zal waarschijnlijk gerieflijker zijn geweest.

Detail van de kaart van Pieter Sluyter uit 1553 met plaats waar het Arkelse kasteel stond.